

Mindre Meddelelser.

† Justitsraad *Ludvig Friis*. Den 29. Marts døde Justitsraad *L. Friis* af en Hjertesygdom, 67 Aar gammel. Hans Navn blev kendt i videre Kredse ved den af ham i en Aarrække udfoldede Virksomhed som dansk Landbrugsagent i Rusland. Før han optog denne Gerning, havde han været Landmand paa Lolland — fra 1884 til 1889 ejede han Lille Kjøbelevgaard ved Nakskov —, Husdyrbrugskonsulent for Sorø Amts landøkonomiske Selskab og Redaktør af »Fyns Avis«.

Det var i Efteraaret 1897, at De samvirkende danske Landboforeninger paakaldte Landhusholdningsselskabets Opmærksomhed for Ønskeligheden af at faa oparbejdet et Marked for danske Kreaturer i Rusland og henledede Opmærksomheden paa Justitsraad *Friis*, der havde foretaget nogle Forretningsrejser i forskellige Lande, »som Landbrugsagent ved Eksporten af Levendekvæg, Heste m. m. til de russiske Østersøprovinser«. Aaret efter sendte Selskabet *Friis* til et Landbrugsmøde i Dorpat »for at forsvare det danske Kvæg overfor de Angreb, der fra tyskvenlig Side rettes mod det«, og som blandt andet gik ud paa, at man i den baltiske Stambog skulde vende tilbage til Benævnelsen »Angler« i Stedet for den i 1897 vedtagne Betegnelse »rødt Malkekvæg«. Selskabet bevægede Kammerherre *Tesdorpf*, Ourupgaard, til at tage over til Dorpat sammen med *Friis*, Rejsens Resultat blev gunstigt, vort røde Malkekvæg optoges i Stambogen som

en særlig Race, og samme Aar ansattes *Friis* for at virke for Udførselen af vore Landbrugsprodukter til Rusland. Den Sum, Ministeriet ydede hertil, var først 6500 Kr. og senere 7500 Kr. aarlig. Da Ministeriet imidlertid ikke i Længden kunde give et saa stort Tilskud, medmindre der kunde erhverves en særlig Bevilling paa Finansloven, og da et Forslag herom ikke blev tiltraadt af Rigsdagen, ophørte *Friis'* Virksomhed med Udgangen af Finansaaret 1905—06.

Denne Virksomhed havde sine Modstandere, og ofte blev den ret skarpt kritiseret. Det maa dog ikke glemmes, at den var vanskelig og udsat. *Friis* skulde i et Land, hvis Forhold og Kultur afviger stærkt fra de vestevropæiske, hvor derfor de Midler, der maa bringes i Anvendelse for at vinde frem, ogsaa maa være andre, og hvis Sprog er vanskeligt at tilegne sig, oparbejde en Udførsel af danske Landbrugsprodukter ad Veje, der ikke kunde undgaa at krydse de Interesser, private danske Eksportører havde i Afsætningen til Rusland. Udtalelser af stedkendte Folk gaar alle ud paa, at det kræver Tid og en af Skuffelser fremgaaet Erfaring, før man vinder Fodfæste i Rusland, og da Justitsraad *Friis'* Virksomhed standsede, mente han selv, at hvad han hidtil havde udrettet kun var og kunde være et Pionerarbejde, der maatte bedømmes som saadant.

Ogsaa efter sin Afskedigelse vedligeholdte *Friis* sin Forbindelse med det russiske Landbrugsministerium, han leverede det forskellige Indberetninger om danske Landbrugsforhold, ledede nogle Rejser af russiske Landmænd hertil og foretog nu og da Indkøb af dansk Kvæg til Godsejere derovre. Han havde sikkert ikke faa Venner i Rusland, og han haabede for et Par Aar siden — med hvor stor Berettigelse er ikke godt at vide — at blive fastere knyttet til det russiske Landbrugsministerium.

I 1907 valgtes Justitsraad *Friis* til Generalsekretær for Landsudstillingen i Aarhus 1909. Han ejede sikkert Betingelser for at have kunnet gøre god Fyldest i denne

Stilling: en hurtig Arbejdsevne, personlig Elskværdighed, repræsentativ Optræden o. s. v., og han gik til Gerningen med redbon Vilje og Haab om at kunne røgte den vel. Desværre viste det sig, at den Sygdom, han alt da led af, hæmmede hans Virksomhed, og efter Udstillingens Slutning gik det hurtigt ned ad Bakke. Den Usikkerhed, med hvilken han saa Fremtiden i Møde, bidrog utvivlsomt til at forværre hans Sygdom, og Døden kom nu for ham som den store Befrier.

Om Tyende- og Daglejrlønnen i Landbruget 1910 har Statens statistiske Bureau udsendt en Beretning*), af hvilken enkelte Hovedpunkter meddeles her.

Der foreligger om Arbejds løn og Arbejdstid i dansk Landbrug forskellige Oplysninger, der gaar ret langt tilbage og der viser, at Lønnen har været i uafbrudt Stigning undtagen i 1820-ernes Landbrugskrise. Statistisk Bureau har for Aarene 1872—92—97—1905 og 1910 tilvejebragt Oplysninger paa ensartet Maade, og af disse fremgaar det, at den gennemsnitlige aarlige Pengeløn for det egentlige Tyende var:

	mandligt Tyende	kvindeligt Tyende
i 1872 . . .	126 Kr.	69 Kr.
— 1892 . . .	199 —	126 —
— 1897 . . .	229 —	144 —
— 1905 . . .	281 —	180 —
— 1910 . . .	376 —	225 —

Tyendelønnen er altsaa nu ca. 3 Gange saa høj som i Begyndelsen af 1870'erne. I de sidste 5 Aar er den for Karlernes Vedkommende stegen med ca. 33 og for Pigerne med ca. 25 pCt. Tyendet lønnes imidlertid ikke alene med Penge, men ogsaa med Kosten, og vil man bedømme Sagen ud fra Synspunktet: Tyendearbejdets Kostbarhed for Arbejdsgiveren, maa Kostudgiften tages med i Betragtning, og man kommer da til en ringere Stigning: for de sidst forløbne 5 Aar andrager den hele Stigning mellem 20 og 25 pCt. saavel for Karlene som for Pigerne.

*) Statistiske Meddelelser, IV. Række, 36. Bind 3. Hæfte.

Af de offentliggjorte Tabeller fremgaar blandt andet, at for Karlens Vedkommende er Aarslønnen ca. 36 Kr. højere i Jylland end paa Øerne, medens Pigelønnen er omtrent ens høj, endvidere at paa de store Gaarde er Tyendet gennemgaaende ældre end paa de smaa Gaarde, at Lønnen er stigende med Alderen og endelig, at Tyendelønnen som Regel er højere paa de store end paa de smaa Gaarde.

De faste mandlige Daglejeres Løn er beregnet i Gennemsnit for hele Landet til:

	paa egen Kost	paa Husbondens Kost
i 1872...	407 Kr.	216 Kr.
— 1892...	486 —	315 —
— 1897...	534 —	345 —
— 1905...	593 —	409 —
— 1910...	689 —	489 —

Den absolute Stigning i Aarsfortjenesten fra 1872 til 1910 er altsaa omtrent lige stor for begge Grupper af Arbejdere, nemlig for Arbejdere paa egen Kost 282 Kr. og paa Husbondens Kost 273 Kr. For faste Daglejere paa egen Kost er Lønnen steget med ca. 16 pCt.

Landarbejderlønnen er, ligesom Tyendelønnen, højere i Jylland end paa Øerne.

De midlertidige mandlige Arbejderes Dagløn, der ogsaa er noget højere i Jylland end paa Øerne, er for hele Landet beregnet til:

	Foraar og Sommer		Høst		Vinter	
	1905	1910	1905	1910	1905	1910
paa egen Kost...	ca. 2 ¹ / ₄ Kr.	2 ³ / ₄ Kr.	2 ³ / ₄ Kr.	3 ¹ / ₄ Kr.	1 ² / ₃ Kr.	2 Kr.
— Gaardens Kost —	1 ¹ / ₂ —	2 —	2 —	2 ¹ / ₂ —	1 —	1 ¹ / ₃ —

For faste kvindelige Arbejdere paa egen Kost er Daglønnen i Foraaret og Sommeren 1²/₃ Kr., i Høsten 2 Kr. og om Vinteren 1¹/₄ Kr. Paa Husbondens Kost er Daglønnen i Reglen 50 Øre mindre. I de sidste 5 Aar er Lønnen steget med 17 pCt. — De midlertidige kvindelige Arbejderes Dagløn er noget højere end de fastes, hvilket ogsaa var Tilfældet for de mandlige Arbejderes Vedkommende.

Af de om Arbejdstiden indsamlede Oplysninger fremgaar det, at Nettoarbejdstiden (∴ den samlede Arbejdsdag med Fra-

drag af den Tid, der medgaar til Maaltids- og Hvilepavser) er lidt længere paa Øerne end i Jylland. Medens Arbejdstiden blev ikke saa lidt forkortet i Tiden mellem 1897 og 1905, paa Øerne med $\frac{1}{2}$ Time daglig og i Jylland med henimod 1 Time, synes der i de sidst forløbne 5 Aar kun at have været en ganske ringe Nedgang i Arbejdsdagens Længde.

Den daglige Nettoarbejdstid udgjorde:

	Øerne		Jylland
Sommer...	1897... $10\frac{1}{2}$ à 11	Timer	11 Timer
	1905... $10\frac{1}{2}$	—	10 —
	1910... 10 à $10\frac{1}{2}$	—	10 —
Vinter...	1897... 9	—	9 —
	1905... $8\frac{1}{2}$	—	8 à $8\frac{1}{2}$ —
	1910... $8\frac{1}{2}$	—	8 à $8\frac{1}{2}$ —

Endelig har Bureauet, vistnok for første Gang, indsamlet Oplysninger angaaende Akkordarbejdet i Landbruget. Dette synes at være noget mere almindeligt i Jylland end paa Øerne, idet der i Jylland i Landbrugsaaet 1909—10 betaltes Akkordløn for 16 pCt. af Arbejdsdagene og paa Øerne for 13 pCt. Akkordarbejde er mere almindelig paa Bøndergaardene end paa de store Gaarde, og Fortjenesten ved det er adskilligt større end ved Arbejde paa Dagløn — i Gennemsnit ca. 33 pCt. større.

Prisnoteringsudvalg for Københavns Kvægtorv. Som tidligere meddelt her i Tidsskriftet henstillede i Efteraaret Landhusholdningsselskabet til De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, at Fællesforeningen og Selskabet i Forening skulde søge at fremskaffe en for Landbruget mere vejledende Notering end den »Fællesnotering fra Københavns Kreaturkommissionærer«, som paabegyndtes i Februar 1897. *) Fællesforeningen erklærede sig villig hertil, der blev nedsat et Fællesudvalg, og den 28. Januar d. A. afholdtes der i Landhusholdningsselskabet et Møde, i hvilket følgende Herrer deltog: Veterinærkonsulent *Joh. Arup*, Kammerherre *Carl Bech*, Inspektør *A. Hansen*, Københavns Kvægtorv, Sekretær *H. Hertel*, Slagtermester *Anders Jensen*, Formand for Slagterlavet, Direktør *Junker*, Odense Eksportslagteri, Proprietær *Madsen*, Slingerupgaard, Lensgreve *Moltke*, Proprietær *L. Nielsen*, Nylandsgaarden, Krea-

*) Jvnfr. »Tidsskrift f. Landøk.», 1910, S. 742, 1911, S. 45.

tureksportør *N. P. Nielsen* og Kommissionær *E. Thede*, Formand for »Foreningen af Kreaturkommissionærer i København«. Der førtes paa dette Møde en rolig og saglig Forhandling. Landbrugets Repræsentanser fremhævede, at hvad man ønskede var en Notering, der blev et paalideligt Udtryk for den virkelige Markedstendens, en Notering, der derfor ikke blot maatte være højere, men ogsaa langt mere bevægelig end den hidtidige, ofte i Maaneder uforanderlige »Fællesnotering«. De tilstedeværende Repræsentanter for Kvægtorvet og de offentlige Slagtehouse stillede sig forstaaende til disse Ønsker, og det fremhævedes, at en formentlig langt mere fyldestgørende Notering end den nuværende vilde fremkomme, naar Noteringsudvalget ikke, som hidtil, udelukkende kom til at bestaa af Kommissionærer, men sammensattes af lige mange Repræsentanter for »Købere« og »Sælgere« med en upartisk og kyndig Mand som Formand.

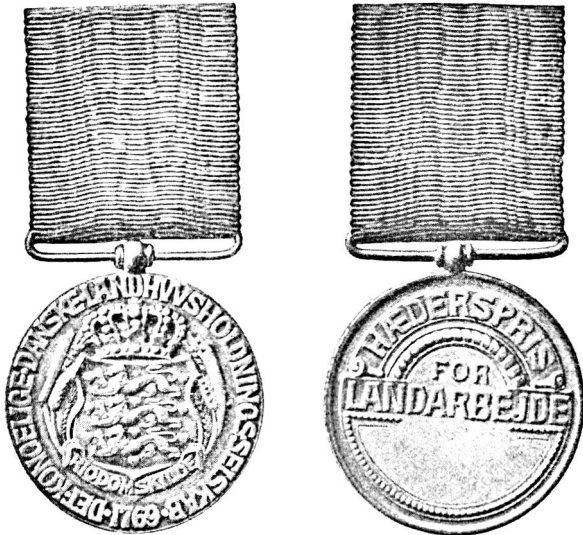
Selvfølgelig drøftede man ogsaa Spørgsmaalet, om det vilde være ønskeligt for Landbruget at blive repræsenteret i Noteringsudvalget, men af forskellige Grunde stillede man sig tvivlende til Nyttens heraf. Mødets Resultat blev, at man vilde arbejde hen til at faa sammensat et nyt Noteringsudvalg med Inspektør *A. Hansen* som Formand og med lige mange Repræsentanter for Sælgerne (Kommissionærene) og Køberne (Slagterne og Eksportørerne).

Forhandlingerne herom var afsluttede med Marts Maanedes Udgang, og efter Indstillinger fra Landhusholdningsselskabet, Københavns Slagterlav og »Foreningen af Kreaturkommissionærer i København« beskikkede den 1. April Københavns Magistrat for et Tidsrum af 3 Aar følgende til Medlemmer af »Prisnoteringsudvalget for Københavns Kvægtorv«: Inspektør *A. Hansen* (Formand), Kreatureksportør *N. P. Nielsen*, Slagtermestrene *S. Arildsen*, *M. Ebstrup* og *L. Petersen*, og Kreaturkommissionærene *C. F. Fischer*, *H. Mauritsen*, *E. Thede* og *C. Tholstrup*.

»Københavns Kvægtorvs Noteringsudvalgs officielle Beretning« offentliggjordes første Gang Torsdagen den 20. April.

Uddelingen af Duelighedsbetøninger for Landarbejdere og Tyende paa Landet, der blev vedtaget paa Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesmøde i Oktober Maaned i Fjor og for

hvilken Reglerne findes offentliggjorte i Tidsskriftets indeværende Aargang, S. 285—86, vil finde Sted første Gang i Aar, antagelig til Efteraaret. Der vil foreløbig blive uddelt 10 Sølvmedailler om Aaret, hver ledsaget af Selskabets Diplom. Medaillen er gengivet i hosstaaende Afbildning. Paa dens For-side er Landhusholdningsselskabets Bomærke afbildet, medens Navnet paa den dygtige Mand eller Kvinde, hvem Medaillen bliver tildelt, skal indrises paa dens Bagside.

Indførselen af Gødninger til Danmark i 1910 var i Følge »Handelsstatistiske Meddelelser«, 1. Binds 12. Hefte, følgende:

	Tons (à 1000 kg.)
Raafosfat	25,658
Superfosfat	65,455
Thomasmel	7,958
Luftkvalstofgødninger	330
Chilisalpeter	26,117
Klorkalium (Kaligødning)	8,131
Kainit	6,314
Andre Stassfurtersalte	30
Gødningskalk	2,057

Fjerkræavlens Betydning i andre Lande. Arbejderne for at ophjælpe og fremme den økonomiske Fjerkræavl i England og dets Kolonier samt navnlig Irland bliver Aar for Aar mere omfattende. Man har bl. a. ladet afholde nationale Fjerkrækonferencer saavel i England som i dets Kolonier, og nu paa-tænker »the Department of Agriculture and Technical Instruction for Ireland« til Sommer at foranstalte afholdt en lignende Konference i Dublin, hvor Spørgsmaal, der staar i Forbindelse med den virkelige økonomiske Fjerkræavls Fremme, vil blive drøftede.

I Irland med de gode Betingelser for Fjerkræavl har i de senere Aar store Fremskridt fundet Sted paa dette Omraade, ligesom Produktionen af saavel Æg som Fjerkræ stadig er tiltaget. Irland indtager nu Førstepladsen som Leverandør af Æg og Fjerkræ til Englands Markeder, idet den samlede Værdi af disse Produkter nu gennemsnitlig andrager over £ 3,600,000 aarlig. »The Department of Agriculture« har i Løbet af de senere Aar ofret megen Opmærksomhed paa at faa ikke alene Kvaliteten af Æg og Fjerkræ forbedret, men ogsaa Kvantiteten forøget. Navnlig har man lagt megen Vægt paa at faa Æggene bragte frem paa Markedet i saa frisk og ren en Tilstand som mulig og godt pakkede. Ønsket, der næres, er utvivlsomt dette, at Æg- og Fjerkræproduktionen yderligere i de kommende Aar maa tiltage til Gavn for det irske Landbrug, saa at det engelske Marked kan blive mindre afhængig end forhen af de fremmede Landes Tilførsler. Fra Englands egne Kolonier vil der i de kommende Tider efter alt at dømme næppe ske store Tilførsler til Moderlandets Markeder, selv om der dør gøres store Bestræbelser for at fremme selve Avlen, da Koloniernes Storbyer, der er i stadig Vækst, kræver et større og større Forbrug.

I det hele taget vil Fjerkræavlen utvivlsomt tiltage betydelig i de kommende Tider, thi saa godt som i alle Lande skænker man nu denne for Aar tilbage ret upaaagtede Sag megen Opmærksomhed. Priserne viser Aar for Aar en stadig opadgaende Tendens som Følge af det forøgede Æg- og Fjerkræforbrug i næsten ethvert Land i Europa og i Særdeleshed i Tyskland, som nu importerer større Mængder Æg og Fjerkræ end noget andet Land i Verden. Næst efter Tyskland følger England, der i 1909 har konsumeret for ikke mindre

c. 378 Mill. Kr. Æg og Fjerkræ, hvoraf der er importeret for 147 Mill. Kr. Sidste Aar androg Værdien af de importerede Æg c. 131 Mill. Kr.

Saa vel for Æggenes som det slagtede Fjerkræs Vedkommende var Rusland den største Eksportør, idet dette Land leverede over 50 pCt. af de Æg, som England indførte fra andre Land, samt over en Tredjedel af det slagtede Fjerkræ, foruden de store Mængder, der sendes til andre Lande navnlig Tyskland. Det er saaledes store Produktioner, der er Tale om i Rusland, hvor betydelige Fremskridt har fundet Sted med Hensyn til Sortering, Pakning og yderligere Behandling for Markedet, og hvor rige Udviklingsmuligheder endnu staar aabne for en yderligere Udvikling af Æg- og Fjerkræproduktionen.

W. A. Kock.

Jersey-Kvæget i Danmark. Ved Kreaturtællingen i 1909 blev der for første Gang søgt Oplysning om, hvor mange Stykker Jersey-Kvæg af ren Race, der fandtes i Danmark. Spørgsmaalet omfattede alle Aldere.

I Følge »Statistiske Efterretninger«, Nr. 4, var Tallet c. 8100 Stkr., hvoraf 3800 paa Øerne og 4300 i Jylland. Det Amt, hvor Jersey-Kvæget forekommer i størst Antal, er Hjørring Amt, hvor der findes c. 2900 Stkr., mest i Vennebjerg og Horns Herreder. Derefter følger Maribo Amt med c. 1200 Stkr., for største Delen i Fuglse Herred. I Odense Amt taltes over 800, i Svendborg Amt henved 700, i Randers Amt godt 500 og i Frederiksborg Amt c. 400 Stkr. Jersey-Kvæg. Mindst Udbredelse har det fundet i Københavns, Ringkøbing og Ribe Amter.

Man har særskilt optalt Bedækningstyrene af Jersey-Race og Jersey-Krydsninger. Deres Tal var henholdsvis 364 og 48.